

Euroopa
Komisjon

EUROOPA LIIDU
POLIITIKA
LAHTISELETATUNA

Kaubandus

**Vabakaubandus on
majanduskasvu
allikaks**

„Uute turgude avamine aitab majandusel kasvada – üksnes ELi aktiivse vabakaubandus- ja investeerimispoliitika abil on võimalik see eesmärk saavutada.”

Euroopa Komisjoni kaubandusvolinik
Karel De Gucht

EUROOPA LIIDU POLIITIKA LAHTISELETATUNA

Käesolev väljaanne kuulub sarja, mis arusaadavas keeles kirjeldab ja põhjendab ELi tegevust eri poliitikavaldkondades ning selle tegevuse tulemusi.

Avaldatud väljaannete nimekirja leiate ja need saate alla laadida veebilehelt:

http://europa.eu/pol/index_et.htm

Kuidas EL toimib?
„Euroopa 2020“: Euroopa majanduskasvu strateegia
ELi asutajad

Areng ja koostöö
Digitaalarengu tegevuskava
Eelarve
Energeetika
Ettevõtlus
Haridus, koolitus, noored ja sport
Humanitaarabi ja kodanikukaitse

Kaubandus ✕
Keskfond
Kliimameetmed
Konkurents
Kultuur ja audiovisuaalküsimused
Laienemine
Majandus- ja rahaliit ning euro
Maksustamine
Merendus- ja kalandusasjad
Pettusevastane võitlus
Piiirid ja julgeolek
Põllumajandus
Rahvatervis
Regionaalpoliitika
Rände- ja varjupaigaküsimused
Siseturg
Tarbijad
Teadusuuringud ja innovatsioon
Toiduohutus
Toll
Transport
Tööhõive ja sotsiaalküsimused
Välisasjad ja julgeolekupiitika
Õigusküsimused, kodakondsus ja põhiõigused

SISUKORD

Miks me vajame kaubanduspoliitikat?	3
Kuidas EL kaubanduspoliitikat välja töötab?	7
Millest poliitika koosneb?	10
Kaubanduspoliitika tulevik	15
Lisateave	16

Euroopa Liidu poliitika lahtiseletatuna Kaubandus

Euroopa Komisjon
Teabevahetuse peadirektoraat
Väljaanded
1049 Brüssel
BELGIA

Käsikiri valmis septembris 2013

Esikaas ja foto lk-l 2: © iStockphoto.com/
Grzegorz Petrykowski

16 lk – 21 x 29,7 cm
ISBN 978-92-79-24231-1
doi:10.2775/58134

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2014

© Euroopa Liit, 2014

Paljundamine on lubatud. Üksikute fotode kasutamiseks tuleb taotleda luba otse autoriõiguste omanikelt.

Miks me vajame kaubanduspoliitikat?

Euroopa Liidu kaubanduspoliitikat tuleb vaadelda kahe tänapäevase tõsiasja kontekstis. Esimene neist on ELi oluline roll maailmas. Teine on see, kuidas üleilmastumine muudab rahvusvahelist keskkonda.

EL on suurim majandusjõud maailmas, olulisim eksportija ja importija, juhtiv investor ja välisinvesteeringute sihtkoht ning suurim abiandja. Kuigi ELi elanikkond moodustab maailma rahvastikust üksnes 7%, on ELi arvel enam kui veerand maailma rikkusest, kui võtta mõõtmisel aluseks sisemajanduse koguprodukt (SKP) – kõigi toodetud kaupade ja osutatud teenuste koguväärtus.

OLULISED MAJANDUSRIIGID MAAILMAS (2012)			
	SKP praeguste hindade juures (miljardit eurot)	% kogu maailma SKPst	Valitsemis-sektori koguvõlg % SKPst
Euroopa Liit (27 liikmesriiki)	12 908	23,1	87,0
Ameerika Ühendriigid	370	0,7	44,9
Argentina	1 200	2,2	27,2
Austraalia	1 865	3,3	68,5
Brasiilia	1 416	2,5	85,6
Hiiina	6 403	11,5	22,8
India	1 420	2,5	66,8
Indoneesia	684	1,2	24,0
Jaapan	4 642	8,3	237,9
Kanada	916	1,6	43,5
Lõuna-Aafrika Vabariik	1 574	2,8	10,9
Lõuna-Korea	566	1,0	3,6
Mehhiko	299	0,5	42,3
Saudi Araabia	900	1,6	33,7
Türgi	618	1,1	36,4
Venemaa	12 208	21,9	106,5
Maailm	55 812	100,0	

Allikas: IMF WEO.

Ühtne turg, mis hõlmab kaupade, teenuste, inimeste ja kapitali vaba liikumist ELi piires, on aluseks Euroopa Liidu suutlikkusele luua töökohti, kaubeldes teiste riikide ja piirkondadega. Selle turu eest ei vastuta mitte liikmesriikide valitsused, vaid EL. Samuti haldab ta kaubandussuhteid muu maailmaga. Ühel häälel rääkides on ELil rahvusvahelistel kaubanduslääbirääkimistel tema üksikute liikmesriikidega võrreldes märkimisväärselt suurem kaal. EL on aktiivne majanduslik ja poliitiline jõud, millel on üha suurenevad piirkondlikud ning ülemaailmsed huvid ja kohustused.

ELi kaubanduse peamised arvanded

- *ELi osa maailma ekspordis ja impordis: 17,2% – 2011*
- *Välismaised otseinvesteeringud ELis: 3807 miljardit eurot – 2011*
- *EList väljaminevad välismaised otseinvesteeringud: 4983 miljardit eurot – 2011*
- *Tootva tööstuse kaubandusülejäak, v.a nafta: ligikaudu 300 miljardit eurot – 2012*
- *Teenustekaubanduse ülejäak: 120 miljardit eurot – 2011*
- *ELi arenguabi 53 miljardit eurot – 2012*

Euroopa Liidu majandus on maailmas üks väljapoole suunatumaid ja kavatseb selliseks ka jääda. Kaubavahetus ülejäanud maailmaga kahekordistus aastatel 1999–2010 ning praegu ei tule peaaegu kolme neljandiku ELi impordi puhul maksta tollimakse üldse või tuleb seda teha vähendatud määral. Endiselt kehtivate tollimaksude puhul oli nende keskmine määr 2012. aastal tööstustoodangu puhul vaid 1,6% ja kõikide kaupade puhul üldiselt 4%. EL on 80 riigi suurim kaubanduspartner. Ameerika Ühendriikide vastav näitaja on seevastu vaid 20. Kaupu ja teenuseid hõlmav Euroopa Liidu väliskaubandus moodustab 15% Euroopa Liidu SKPst – s.o kolm protsendipunkti rohkem kui Ameerika Ühendriikide või Jaapani vastavad näitajad. Suure turuna impordib EL arenguriikidest rohkem põllumajandustooteid kui Ameerika Ühendriigid, Austraalia, Jaapan, Kanada ja Uus-Meremaa kokku, kuigi nende kogurahvaarv on ELi omaga võrreldav.

© iStockphoto/Rainer Plendl

Tänapäeval ei valmistata selliseid tooteid nagu autod algusest lõpuni enam ühes kohas.

Selline avatus tähendab tugevust, kuna maailm, kus me elame, puutub pidevalt. Üleilmastumine – tehnoloogia arengu ning majanduse liberaliseerumise kombinatsioon – võimaldab kaupadel, teenustel, kapitalil, ettevõtjatel ja inimestel jõuda kiiresti ja hõlpsasti peaaegu igasse maailma nurka.

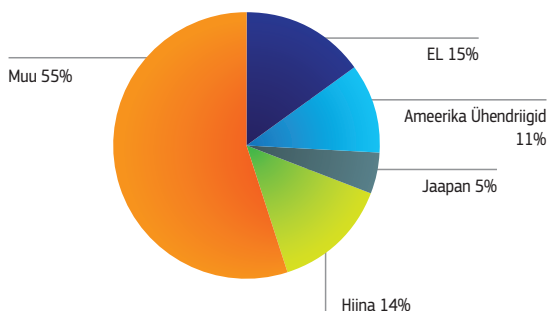
Üleilmastumine

Tänapäeval ei valmistata tooteid enam algusest lõpuni ühes kohas. Selle asemel pannakse need kokku paljudes eri etappides ning sageli maailma eri paigus. Vaid ühes riigis valmistatud toode, millelt võib lugeda „Made in“, on nüüd pigem erand kui reegel. See tähendab seda, et valmistooteid ei tuleks üksnes käsitada riiki sisenevate või väljuvatena, vaid meil on vaja ekspordile ja impordile tervikuna keerukamat lähenemisviisi.

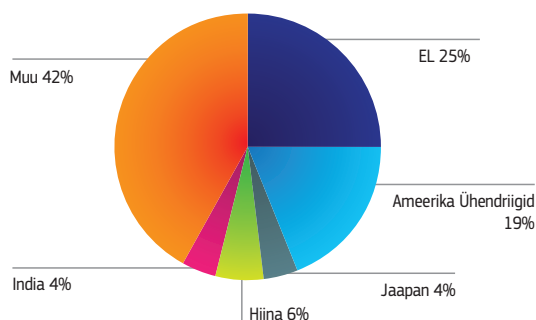
Muude majandushiidude (nagu Hiina, India ja Brasiilia) kasv pingestab konkurentsi toodetavate kaupade hinna ja kvaliteedi osas ning mis veelgi olulisem – juurdepääsu osas energiale ja toorainetele. Samal ajal tekib nendes riikides uus rühm jõukaid tarbijad ning nende riikide majandus on avatum kui 10–15 aastat tagasi. Hiina imporditariifid langesid 19,6%-lt 1996. aastal kuni 4,2%-le aastal 2009. Kõnealusel ajavahemikul vähenes sama näitaja Indias 20,1%-lt 8,2%-le ning Brasiilias 13,8%-lt 7,6%-le, kuid muud vähem silmatorkavad takistused ELi ekspordile on jäänud püsima.

MAAILMA SUURIMAD KAUBANDUSJÕUD

% ülemaailmsest ekspordist, kaubad (2012)

% ülemaailmsest ekspordist, teenused (2012)

Allikas: Euroopa Komisjon.

© iStockphoto/Kikkerdijk

Vabakaubandus saab ELi praegusest kriisist välja aidata.

Vabakaubandus ja konkurentsivõime

Euroopa Liidu kaubanduspoliitika moodustab lahutamatu osa liidu laiemast 2020. aasta strateegiast, mille eesmärk on suurendada tööhõivet ning luua tänapäevasem, elujõulisem ja säästvam majandus. Elujõulise sisemajanduse tagamiseks peab liit olema kogu maailmas üha konkurentsivõimelisem.

Vabakaubandus on majanduskasvu ja töökohtade loomise seisukohast olulisem kui kunagi varem. Kaks kolmandikku impordist moodustavad toorained, vahetooted ja komponendid, mida ELi tootjad vajavad. Euroopa turg peab asjaomastele tarnetele avatuks jääma. Nende tarnevoogude piiramine või impordihinna tõstmine võivad anda vastupidise tulemuse, suurendades kulusid ja vähendades Euroopa ettevõtjate konkurentsivõimet nii kodu- kui ka välismaal.

Vabakaubandus võib aidata ELil väljuda praegusest kriisist, mis sai alguse Ameerika Ühendriikides kõrge riskisusega laenude süsteemi kokkuvarisemisest aastatel 2007–2008. Kuid see on aidanud päevalgele tuua nõrkusi ka ELis. Koos ühtse turu tugevdamise ning üleeuroopaliste sihtotstarbeliste investeeringutega sellistes valdkondades nagu teadusuuringud, haridus ja energeetika, on vabakaubandus üks olulisemaid Euroopa majanduse hoogustajaid.

ELi aktiivne vabakaubanduspoliitika tärkava turumajandusega riikide suhtes pakub liidule täiendavaid võimalusi majanduskasvuks ja kaubandustegevuseks. Rahvusvahelise Valuutafondi hinnangul leiab 2015. aastaks 90% majanduskasvust aset väljaspool Euroopat (üks kolmandik sellest ainuüksi Hiinas).

Potentsiaalne majanduslik kasu

Euroopa Komisjoni arvutuste kohaselt suureneks ELi SKP rohkem kui 2%, kui kõik käimasolevad vabakaubandust käsitlevad läbirääkimised viidaks lõpule. See on samaväärne Austria- või Taani-sarnase riigi lisamisega ELi majandusele. Samuti võib see aidata luua rohkem kui 2 miljonit uut töökohta.

Muud vabakaubanduse eelised

Avatud turud aitavad suurendada majanduskasvu ning luua rohkem ja paremaid töökohti nii ELis kui ka tema partnerriikides. Ligikaudu 10% ELi tööjõust sõltub otseselt või kaudselt ekspordist ülejäänud maailma. Alates 1995. aastast on see näitaja peaaegu poole võrra suurenenud. Välismaised otseinvesteeringud on töökohtade loomise seisukohast samuti väga olulised. Ameerika Ühendriikide ja Jaapani ettevõtjad on nüüd Euroopas tööandjaks rohkem kui 4,6 miljonile inimesele.

Kaubanduse liberaliseerimine loob lisavõimalusi innovatsiooniks ja tootlikkuse kasvu suurendamiseks. Kaubanduse ja investeeringute kaudu levivad uued ideed ja innovatsioon, uus tehnoloogia ning parimad teadusuuringud, mis omakorda aitavad täiustada tooteid ja teenuseid, mida üksikisikud ja ettevõtjad kasutavad. Kogemused ELi liikmesriikides näitavad, et majanduse avatumaks muutumine 1% võrra suurendab järgmisel aastal tööjõu tootlikkust 0,6%.

Kaubandusest saadav kasu hõlmab madalamaid hindu ja suuremat valikut tarbijatele, sest imporditavad toiduained, tarbekaubad ning Euroopas valmivate toodete osad muutuvad odavamaks.

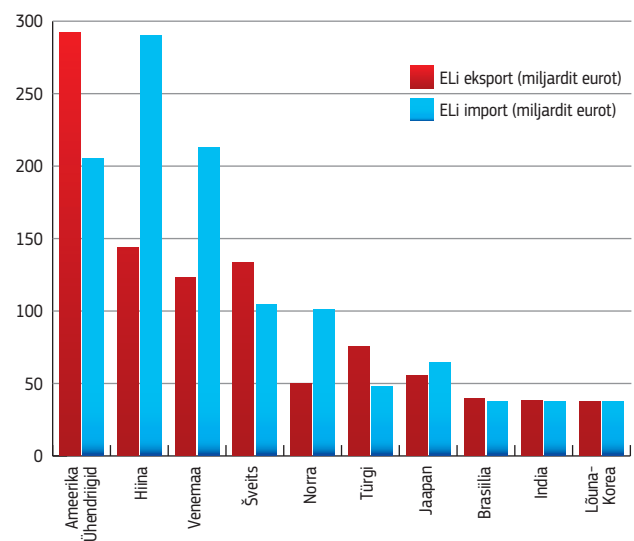
Kaubandus tähendab enam kui vaid kaupade liikumist. See hõlmab ka teenuseid ja investeringuid.

Mitte ainult kaubad ja teenused

Möödunud aegadel, kui kaubandus kujutas endast konkreetsete kaupade viimist ühest maailma paigast teise, keskenduti kaubanduslääbirääkimistel peaaegu eranditult tariifidele ja kvootidele. Tänapäeval on olukord majanduses keerulisem ning nüüd hõlmab kaubanduspoliitika suurt hulka tegevusi ja tavasid. See käsitleb teenuseid, intellektuaalomandi õigusi, välismaiseid otseinvesteringuid, taime- ja loomatervise ning tööstuslike ja mittetööstuslike toodete alaseid standardeid, litsentseerimistavasid ja riiklikke makse.

Euroopa Liit omistab suurt tähtsust laiematele sotsiaalsetele ja keskkonnavalastele küsimustele. Vabakaubanduslepingud võivad omada olulist rolli ka säästva arengu, heade valitsemistavade ja inimõiguste austamise edendamisel. Sujuvaks kaubavahetuseks ei piisa vaid sellest, et pidada läbirääkimisi madalamate eksporditariifide üle. Õigusriigi põhimõtete järgimine on äärmiselt oluline selleks, et luua stabiilne ja prognoositav õiguskeskkond. Seega on ülioluline tegelda vähem silmatorkavate kaubandustõketega, nagu tolliformaalsused, bürokratia ja mõnel juhul ka ebaeetiline äritegevus.

ELi SUURIMAD KAUBANDUSPARTNERID: KAUBAD

2012. aasta andmed.
Allikas: Eurostat.

Kuidas EL kaubanduspoliitikat välja töötab?

Euroopa Liit ise vastutab oma liikmesriikide kaubanduspoliitika eest ja Euroopa Komisjon peab nende nimel läbirääkimisi. See tähendab, et ühegi liikmesriigi valitsus ei või kavandada kahepoolse kaubanduslepingu sõlmimist väljaspool ELi asuva partneriga. Selline vastutuse jaotus põhineb ELi aluslepingutel.

Vabakaubanduslepingute eesmärgid on:

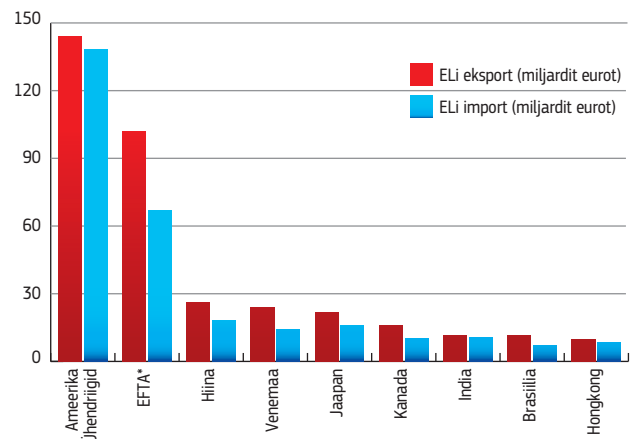
- Kaupade ja teenuste uute turgude avamine
- Kaitse tugevdamine ja investeerimisvõimaluste suurendamine
- Kaubanduse odavamaks muutmise, vähendades tollimakse ja bürokraatiat
- Kaubandustegevuse kiirendamine, lihtsustades tollivormistust ning kehtestades ühildatavad tehnilised ja sanitaarstandardid
- Suurema kindlustunde loomine intellektuaalomandi õigusi, konkurentsi ja riigihankeid käsitlevate selgemate eeskirjade abil
- Säästva arengu toetamine, soodustades koostööd, läbipaistvust ning dialoogi sotsiaalsetes ja keskkonnaalastes küsimustes.

Uute oludega kohandumine

Olulised muudatused ülemaailmsetes tarneahelates tähendavad seda, et veelgi olulisem sellest, kus eksport tegelikult registreeritakse, on see, kus luuakse lisandväärtus. Seepärast on ELi kaubanduspoliitika eesmärk säilitada ELi koht ülemaailmsetes tarneahelates ning vajaduse korral see taastada, selle asemel et püüda hoida iga tootmisetappi ELis. Kaubandus tähendab üha enam väärtuse lisamist, alates teadus- ja arendustegevusest ning disainist ja lõpetades koostisosade tootmise, monteerimise ja logistikaga.

Sama kehtib ka tarneahelate kohta ELis endas, kus majanduspiirid on ähmastumas ja kaubandussuhted muutumas. Kui ettevõtjad ekspordivad, loovad nad töökohti mitte ainult riigis, kust kaubad viiakse välja, vaid kogu Euroopa Liidus. Teenused on eriti olulised, sest need moodustavad peaaegu 60% eksporditavate toodete lisandväärtusest Euroopas. Ligikaudu üks kolmandik töökohtadest, mis on loodud tänu Euroopast eksporditavatele toodetele, asuvad ettevõtetes, mis pakuvad asjaomastele eksportijatele tugiteenuseid.

ELi SUURIMAD KAUBANDUSPARTNERID: TEENUSED

* Island, Liechtenstein, Norra ja Šveits.
2011. aasta andmed.
Allikas: Eurostat.

Kuigi väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad ei pruugi alati ise eksportijad olla, tarnivad paljud neist osi, komponente ja teenuseid, mis on vajalikud suuremate ettevõtjate teostatavaks ekspordiks. Toode, mis on ametlikult registreeritud Saksamaa ekspordiartiklina, võib tegelikult sisaldada Tšehhi, Belgia või Poola päritolu elemente.

Rahvusvaheline tootmisahel

Suur osa Hiina ekspordi väärtusest on sageli loodud mujal. Teatav Hiinas monteeritud nutitelefon sisaldab vähem kui 4% Hiinas, kuid rohkem kui 16% Euroopas loodud lisandväärtust. Mõnede Euroopa päritolu, kuid märgistust „Valmistatud Hiinas” kandvate nutitelefonide või tahvelarvutite puhul on üle poole nende lisandväärtusest loodud Euroopas. Sama võib väita ka muude kaubaartiklite kohta mänguasjadest lennukiteni.

ELi kaubanduspoliitika keskendub peamiselt põhipartneritele, nagu Ameerika Ühendriigid, Kanada ja Jaapan, kuigi tähelepanu pööratakse ka sellistele tärkava turumajandusega riikidele nagu BRIC-riigid (Brasiilia, Venemaa, India, Hiina ja Lõuna-Aafrika Vabariik). Neid peetakse maailma majanduse uueks liikumapanevaks jõuks. Selliste riikidega sõlmitud lepingutest saadav kasu ELi eksportijatele on selgesti hoomatav. Keskmise tariif ülejäänud maailmale müües on nende jaoks endiselt ligikaudu 5%. Mõnes riigis on tariifid märgatavalt suuremad.

Tüüpleping hõlmab eri sektoreid ja küsimusi ning selles on täpsustatud üksikute toodete tollimaksumäärade vähendamise ajakava. Kaasaegsed (ELi) kaubanduslepingud hõlmavad ka tariifiväliseid küsimusi, alustades intellektuaalomandi õigustega ning lõpetades riigihangetega. Asjaomased lepingud sisaldavad sätteid, nagu päritolureeglid, millega määratakse kindlaks, milliste toodete tariife on lubatud vähendada või milliste puhul need sootuks kõrvaldada.

Need lepingud tugevdavad eeskirjadel põhinevat ELi süsteemi, mis on veelgi rangem WTO omast, integreerides selle rahvusvahelistesse kokkulepetesse, et kaubandus ja investeringud oleksid kaitstud ning saaksid edukalt areneda.

Vabakaubanduslepingud

Euroopa Liidu praegune poliitika kujutab endast aktiivseid läbirääkimisi oma partneritega – mõnikord piirkondlike rühmadega – kõikehõlmavate vabakaubanduslepingute sõlmimiseks. Need tagavad eelisjuurdepääsu asjaomaste riikide turgudele ning on aktsepteeritud erand Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) põhimõttele, et kõiki kaubanduspartnereid tuleks kohelda võrdselt.

Lepingud erinevad, sõltuvalt ambitsioonikuse tasemest ning ELiga läbirääkimistes osaleva riigi või riikide rühma suutlikkusest. Kõigile sobiv lähenemisviis puudub. Kuna ELi arvukatel partneritel on erinevad huvid, on lepingute sisu kohandatud vastavalt konkreetsele olukorrale. Arenenud riikide ja tärkava turumajandusega riikidega sõlmitud vabakaubanduslepingute puhul on esikohal majandus ning üldiselt on nende aluseks vastastikune turgude avamine. Majanduspartnerluslepingute puhul, mis on sõlmitud Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikidega, on ühendatud nii kaubanduse kui ka arenguga seotud eesmärgid.

Majanduspartnerluslepingud hõlmavad kaubandus- ja arengupoliitika eesmäärke.

Intellektuaalomand

Euroopa konkurentsivõime maailmamajanduses põhineb suures osas innovatsioonil ja tema toodetavate toodete lisandväärtusel. Euroopa ideede, kaubamärkide ja toodete piraatlus ning võltsimine kahjustavad aga majanduskasvu ja töökohtade loomist. Nende intellektuaalomandi õiguste kaitse mitmel erineval kujul, nagu patendid, kaubamärgid, disainilahendused, autoriõigused ja geograafilised tähised, muutub Euroopa leiutajate, loometegelaste ning kultuurialal tegutsevate ettevõtjate jaoks üha olulisemaks. Seda selleks, et hoida ära ebaseaduslike koopiate loomine ebaausate konkurentide poolt.

EL kaitseb intellektuaalomandi õigusi mitmel erineval moel. WTO raames oli EL intellektuaalomandi õiguste kaubanduslepingu suurtoetaja. Samuti peab ta läbirääkimisi kahepoolsete kaubanduslepingute asjakohaste sätete üle ja teeb tihedat koostööd kolmandate riikide ametiasutustega, et tugevdada selliste õiguste kaitsmise süsteemi.

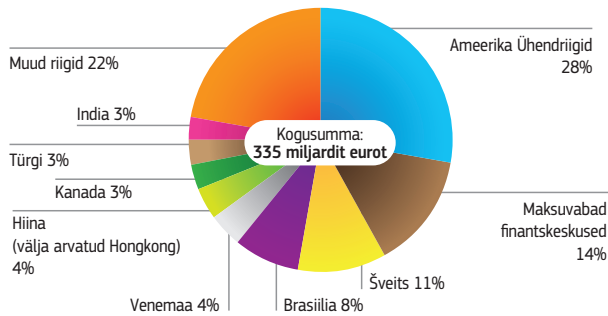

Investeeringud

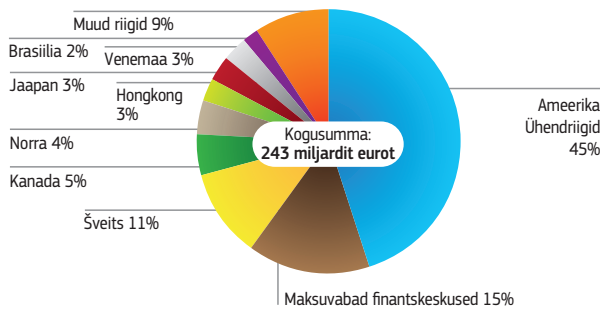
Suurima otseste välisinvesteeringute allikana toetab EL selgeid eeskirju, et kaitsta asjaomast rahastamisvormi, millel on keskne roll ettevõtete ja töökohtade loomisel välismaal ning ülemaailmsete tarneahelate väljakujundamisel.

KUST INVESTEERINGUD PÄRINEVAD JA KUHU NEED LÄHEVAD?

EList väljapoole minevad välismaised otseinvesteeringud

ELi sissetulevad välismaised otseinvesteeringud

Välismaised otseinvesteeringud tähendavad seda, et isik või ettevõtja omab teises riigis ettevõtet või osa sellest. EList väljapoole minevad välismaised otseinvesteeringud tähendavad seda, kui keegi ELis omab ettevõtteid väljaspool ELi asuvas riigis. Sissetulevad tähendavad vastupidist. Arvandmed on aastate 2008–2011 keskmine 27s ELi liikmesriigis tervikuna. Allikas: Eurostat.

Eesmärk on pakkuda investoritele õiguskindlust ning stabiilset, prognoositavat, õiglast ja nõuetekohaselt reguleeritud keskkonda, kus tegutseda. See saavutatakse suures osas WTO üldise teenustekaubanduse üldlepingu (GATS) ja võimaluse korral kahepoolsete kokkulepete abil.

Lissaboni lepingu jõustumisest tulenevalt on ELil nüüdsest kohustus pidada läbirääkimisi Euroopa investeeringute kaitse üle kolmandates riikides.

Riigihanked

Euroopa Liit on võtnud endale kohustuse tagada Euroopa ettevõtjatele õiglane juurdepääs riigihankemenetlustele väljaspool ELi, kui sealsed riiklikud ametiasutused otsivad ettevõtjaid konkreetsete kaupade hankimiseks, tööde teostamiseks või teenuste osutamiseks. Need hankelepingud võivad ulatuda olulistest infrastruktuuriprojektidest (nt teed ja haiglad) infotehnoloogiaseadmete ostmiseni ning nende kaubanduslik väärtus on ligikaudu 1 triljon eurot aastas.

WTO leppis 2011. aasta detsembris kokku riigihankeid käsitlevasse lepingusse tehtavates muudatustes. Need märgivad olulist sammu rahvusvaheliste riigihanketurgude avamise suunas. Komisjon on läinud sammu võrra kaugemalegi, tehes seadusandliku ettepaneku, mille abil takistatakse nendel kolmandate riikide ettevõtjail, kes ei ole WTO eeskirjadega ühinenud ja diskrimineerivad ELi ettevõtjaid, pakkumuse esitamist Euroopa riigihankelepingute saamiseks.

Kuidas jõutakse vabakaubanduslepingute sõlmimiseni?

Enne kaubandusläbirääkimiste algust toimub kuudepikkune hoolikas ettevalmistustöö. See hõlmab avalikku konsultatsiooni, lepingu võimaliku mõju hindamist Euroopa ettevõtjate ja tarbijate seisukohast ning mitteametlikke ja ametlikke kõnelusi komisjoni ja asjaomase riigi või piirkonna vahel, et määrata kindlaks hõlmatavad küsimused. Pärast asjaomaseid põhjalikke ettevalmistusi palub komisjon nõukogult (mis koosneb ELi liikmesriikide valitsuste esindajatest) luba läbirääkimiste alustamiseks. Nad lepivad kokku eesmärkides, mida komisjon peaks püüdma saavutada. Tavaliselt mitu aastat kestva läbirääkimisprotsessi käigus teavitab komisjon korrapäraselt nõukogu ja Euroopa Parlamenti tehtud edusammudest.

Kui kokkulepe on saavutatud, lubab nõukogu ametlikult lepingule alla kirjutada. Euroopa Parlament, kes kasutab oma uusi Lissaboni lepingust tulenevaid volitusi, võib teksti heaks kiita või tagasi lükata, kuid mitte seda muuta.

Samuti võib olla nii, et lisaks rahvusvahelisel tasandil antavale heakskiidule peavad liikmesriigid lepingu ka oma konkreetsete riiklike menetluste kohaselt ratifitseerima. Leping jõustub kindlal päeval, kuid seda võib ka eelnevalt ajutiselt kohaldada.

Millest poliitika koosneb?

Euroopa Liit on oma kaubanduspoliitika rajanud kolmele peamisele alusele. Ta osaleb aktiivselt WTO egiidi all peetavatel mitmepoolsetel läbirääkimistel. Ta arendab tihedamaid kahepoolseid kaubandussuhteid üksikute riikide ja piirkondadega ning kohaldab ühepoolseid meetmeid, näiteks arenguriikidele sooduskohtlemise tagamine. Lisaks sellele kasutab ta juurdepääsustrateegiat, et tegelda tőketega peamistel eksporditurgudel ning asjaomased tőkkes kõrvaldada.

Mitmepoolne lähenemisviis

Euroopa Liit pooldab mitmepoolseid meetmeid. EL on kindlalt toetanud kaubandusläbirääkimiste Doha arenguvooru alates 2001. aastast, mil WTO selle avas. Doha arenguvooru eesmärgiks olid kaupade ja teenuste turgude täiendava liberaliseerimise, arenguriikide turulepääsu parandamise ning kaubanduseeskirjade läbivaatamise alased läbirääkimised.

Kõneluste edukast lõpetamisest saadav kasu oleks märkimisväärne. Sellega suurendataks maailmakaubandust hinnanguliselt 2% ning lihtsustataks oluliselt kaubandusprotseduure, logistikat ja transporti. Kuid arutusel olevate küsimuste keerukus ja osalejate erinevad huvid ei ole võimaldanud veel kokkulepet saavutada.

Maailma Kaubandusorganisatsioon

WTO asutati 1. jaanuaril 1995 ning see on järg üldisele tolli- ja kaubanduskokkuleppele (GATT), mis kehtestati pärast Teist maailmasõda. WTO-l on praegu 159 liiget ja 26 vaatlejat. Ta on aidanud kujundada eeskirjade süsteemi, mis hoiab maailma majandust kaubandusele avatuna. Ta haldab WTO kaubanduskokkuleppeid, annab platvormi läbirääkimisteks, käsitleb vaidlusi, jälgib liikmesriikide poliitikat, pakub tehnilist abi ja koolitust arenguriikidele ning korraldab koostööd teiste rahvusvaheliste organisatsioonidega. Uus kaubandusläbirääkimiste voor avatakse siis, kui WTO liikmed soovivad mitmepoolseid eeskirju ajakohastada. Viimane (ja veel käimasolev) on Doha voor.

EL mängib Maailma Kaubandusorganisatsioonis olulist rolli.

VABAKAUBANDUSLEPINGUD

EL teeb koos oma olulisimate kahepoolsete kaubanduspartneritega vastastikust turgude avamist käsitleva tegevuskava osas enneolematu ulatuses edusamme. Peamine vahend selleks on vabakaubanduslepingud. Enne 2006. aastat hõlmasid need vähem kui veerandi ELi kaubandusest. Kui kõik käimasolevad läbirääkimised on edukalt lõpule viidud, suureneb asjaomane näitaja kahe kolmandikuni. Juba 2012. aasta lõpuks oli ELil 28 kehtivat kaubanduslepingut.

JUBA TOIMIVAD VABAKAUBANDUSLEPINGUD

- Peruu ja Colombia. Kaubandusleping allkirjastati 2012. aasta juunis. Peruu on seda ajutiselt kohaldanud alates 1. märtsist 2013 ning Colombia alates 1. augustist 2013.
- Lõuna-Korea. Kohaldatakse alates 1. juulist 2011. See on esimene nn uue põlvkonna vabakaubandusleping, mille puhul minnakse varasemast kaugemale, kõrvaldades kaubandustõkkeid ning lihtsustades Euroopa ja Lõuna-Korea ettevõtjate koostööd. 2012. aasta lõpuks olid ELi ettevõtjad suurendanud oma kaupade ekspordi Lõuna-Koreasse 426,4 miljardi euron. See on tunduvalt rohkem, kui 351,8 miljardit eurot 2010. aastal.
- Tšiili. 2002. aasta assotsieerimisleping sisaldas ulatuslikku vabakaubanduslepingut, mis jõustus aastal 2003. EL on Tšiili jaoks suuruselt teine impordiallikas, samas kui EL on Tšiili suuruselt kolmas eksporditur.
- Mehhiko. Alates lepingu jõustumisest 2000. aasta oktoobris on kahepoolse kaubanduse maht kahekordistunud – 21,7 miljardilt eurolt kuni 40,1 miljardi euron aastal 2011.
- Lõuna-Aafrika Vabariik. Kaubandus-, arengu- ja koostöölepinguga, mis on olnud jõus alates 2000. aastast, on loodud vabakaubanduspiirkond, mis katab 90% ELi ja tema suurima Aafrikas asuva kaubanduspartneri vahelisest kahepoolsest kaubavahetusest.

SÕLMITUD, KUID MITTE VEEL JÕUSTUNUD VABAKAUBANDUSLEPINGUD

- Kesk-Ameerika (Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Mehhiko, Nicaragua ja Panama). Assotsieerimisleping allkirjastati 2012. aasta juunis. Alates 1. augustist 2013 toimib see Hondurase, Nicaragua ja Panamaga.
- Singapur. Läbirääkimised viidi lõpule detsembris 2012 ning asjaomane riik on esimene Kagu-Aasia Maade Assotsiatsiooni (ASEAN) liige, kes on sõlminud ELiga lepingu.
- ELi idapoolsed naaberriigid. EL on hiljuti lõpule viinud läbirääkimised põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduspiirkonna (DCFTA) loomise üle Moldova, Armeenia ja Gruusiaga. Läbirääkimised Ukrainaga lõppesid detsembris 2011.

LÄBIRÄÄKIMISETAPIS OLEVAD VABAKAUBANDUSLEPINGUD

- Kanada. Läbirääkimised ELi ja Kanada vahelise ulatusliku majandus- ja kaubanduslepingu üle said alguse 2009. aasta mais ning on nüüdseks jõudnud viimasesse etappi. EL on riigi jaoks tähtsusele teine kaubanduspartner. Läbirääkimised võivad luua pretsedendi võimalikele tulevastele lepingutele, mis on kavas sõlmida teiste suurte arenenud riikidega nagu Ameerika Ühendriigid.
- India. Läbirääkimised algasid 2007. aastal. Need on ELi esimene katse kaasata suur tärkava turumajandusega riik vastastikuste kahepoolsete kaubandussuhete loomisse.
- ASEAN (Kagu-Aasia Maade Assotsiatsioon). ASEANi liikmesriikidega (vt eespool Singapur) on käimas kahepoolsed läbirääkimised. Malaiasiaga algasid need 2010. aasta mais, Vietnamiga 2012. aasta juunis ning Taiga märtsis 2013. Euroopa Liit peab üksikute ASEANi liikmesriikidega sõlmitavaid vabakaubanduslepinguid lähtekohaks piirkondadevahelise lepingu sõlmimisele, mis on jätkuvalt pikaajaliseks eesmärgiks.
- Mercosur (Argentina, Brasiilia, Paraguay, Uruguay ja Venezuela). Edu korral looks see suurima vabakaubanduspiirkonna maailma kahe piirkonna (Euroopa ja Lõuna-Ameerika) vahel.
- Pärsia lahe koostöönõukogu (Saudi Araabia, Kuveit, Araabia Ühendemiraadid, Katar, Bahrein ja Omaan). Oluline kaubanduspartner ELi jaoks. Läbirääkimised peatati 2008. aastal, kuid mitteametlikud kontaktid on jäänud püsima.

- Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikide rühm (AKV). Asjaomaste riikide ja ELi vahel on käimas läbirääkimised majanduspartnerluslepingute sõlmimiseks. Rohkem kui 30 aasta jooksul oli neil riikidel sooduspääs Euroopa turule. Kuid see ei suutnud piisavalt ergutada sealset majandust, kiirendada majanduskasvu ega suurendada AKV-riikide importi ELi. Kokkulepete eesmärk on aidata asjaomastel riikidel integreeruda maailma majandusse, saavutada jätkusuutlik majanduskasv ja vähendada vaesust. Praegu on kasutusel kolm lepingut: Kariibi mere piirkonnas (hõlmab 14 riiki), Ida-Aafrikas (Madagaskar, Mauritius, Seišellid ja Zimbabwe) ning Vaikse ookeani piirkonnas (Paapua Uus-Guinea).
- Jaapan. 25. märtsil 2013 alustasid EL ja Jaapan ametlikult läbirääkimisi vabakaubanduslepingu sõlmimiseks. Need hõlmavad selliseid valdkondi nagu kaupade ja teenuste kaubanduse järkjärguline liberaliseerimine, investeeringud, riigihanked ning mittetariifsete tõkete kaotamine.
- Maroko. Läbirääkimisi põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduspiirkonna loomise üle ELiga alustati 1. märtsil 2013.
- Ameerika Ühendriigid. ELi majandussuhted Ameerika Ühendriikidega on oma ulatuselt ja intensiivsusest erakordsed, kuid neil on siiski veel märkimisväärne kasvupotentsiaal. Arvestades sellega, et keskmine tariifimäär on ligikaudu 4%, peitub potentsiaali realiseerimine mittetariifsete tõkete kõrvaldamises. Läbirääkimised Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse loomise üle algasid 2013. aasta juulis. Sõltumatu uuringu kohaselt võib ambitsioonikas Atlandi-ülene kaubandus- ja investeerimispartnerlus, kui seda hakatakse ükskord täies mahus rakendada, tuua ELile aastas majanduslikku kasu 119 miljardi euro ulatuses. See tooks igal aastal ELi neljaliikmelisele perekonnale veel täiendavalt 545 eurot kasutada jäävat tulu.

TULEVASED LÄBIRÄÄKIMISED

- Vahemere lõunapiirkond (Egiptus, Jordaania, Maroko ja Tuneesia). 2011. aasta detsembris kiitsid ELi liikmesriikide valitsused heaks uute läbirääkimiste alustamine põhjalike vabakaubanduslepingute sõlmimiseks üksikute riikidega, kellest Maroko oli märtsis 2013 esimene (vt eespool).

Kaubandus peaks kasu tooma ka arenguriikidele.

Vabakaubanduslepingud on paljude assotsieerimislepingute keskne osa. EL on tolliliitude kaudu seotud ka paljude oma naaberriikidega (Andorra, San Marino ja Türgi). Need kehtivad Euroopas Fääri saarte, Norra, Islandi ja Šveitsiga ning Vahemere lõunapiirkonnas (Alžeeria, Egiptuse, Iisraeli, Jordaania, Liibanoni, Maroko, Palestiina omavalitsuse, Süüria ja Tuneesiaga). Autonoomne kaubanduskord toimib ELi ning endise Jugoslaavia Makedoonia vabariigi, Albaania, Montenegro, Bosnia ja Hertsegoviina ning Serbia vahel.

Strateegilised suhted

- Hiina. Kauplemine Hiinaga kasvab kiiresti, kuid Euroopa ettevõtjatel on asjaomases riigis kauplemisel, investeerimisel ja tegutsemisel jätkuvalt raskusi. EL ja Hiina on võtnud endale kohustuse alustada läbirääkimisi investeerimislepingu üle, mis hõlmab ka turulepääsu.
- Venemaa. EL on Venemaa tähtsaim kaubanduspartner ning tema arvele läheb üle poole riigi impordist ja ekspordist. Venemaa ühinemine WTOga 2012. aastal on alandanud imporditariife ning annab võimaluse kahepoolsete probleemide lahendamiseks.

Arenguriigid

EL julgustab arenguriike kasutama kaubandust oma majanduse arendamiseks ja elukvaliteedi parandamiseks. Kaubavahetuse kasv võib suurendada nende eksporditulu ning edendada nende majanduse mitmekesistamist, et hõlmata ka muud kui pelgalt põhitarbe- ja tooraineid. Selleks et aidata arenguriikidel ekspordida, oli EL esimene organisatsioon maailmas, kes 1971. aastal kehtestas üldise soodustuste süsteemi, mille raames võttis kasutusele kõigi arenguriikide suhtes kohaldatavad soodsamad imporditariifid, andes neile seeläbi väga olulise juurdepääsu Euroopa turgudele. Siiski on viimase neljakümne aasta jooksul ülemaailmne majanduse tasakaal märkimisväärselt muutunud. Selles konkureerivas keskkonnas peavad tariifseid soodustusi saama kõige rohkem abi vajavad riigid.

Selle tulemusena kaotatakse 2014. aastast kehtima hakkava uue üldise soodustuste süsteemi raames soodustused selliste riikide puhul nagu Venemaa, Brasiilia, Kuveit ja Saudi Araabia, sest Maailmapank liigitab need kõrge või üle keskmise sissetulekuga riikide hulka ja/või riikide hulka, kellel on sooduspääs ELi turule tänu kehtivale vabakaubanduslepingule. Sellest tulenevalt hakkavad kavast kasu saama 89 kõige rohkem abi vajavat riiki.

Üldise soodustuste süsteemi erikorruga nähakse ette täiendavaid tariifivähendusi nendele haavatavatele riikidele, kes kirjutavad alla 27-le rahvusvahelisele konventsioonile inim- ja tööõiguste ning keskkonna- ja hea valitsemistava standardite valdkondades. ELi algatuse „Kõik peale relvade” raames antakse ka 49-le vähem arenenud riigile tollimaksu- ja kvoodivaba juurdepääs ELi turule kõikide toodete puhul, välja arvatud relvad ja laskemoon.

Lisaks sellele haldab Euroopa Komisjon kuues keeles (inglise, prantsuse, hispaania, portugali, araabia ja vene keel) spetsiaalset kasutajatuge, mis pakub ekspordialast nõu nende arenguriikide ettevõtjatele, kes ei ole võimelised seda ise hankima.

Turulepäässtrategia

Strategia loob uued võimalused ELi ettevõtjatele, kes ekspordivad kolmandate riikide turgudele ning eelkõige nende riikide turgudele, kellega ei ole sõlmitud vabakaubanduslepingut. Komisjoni, ELi liikmesriikide, ettevõtjate ja kohalike ekspertide (nt kaubanduskojad) partnerlus aitab kindlaks määrata ja kõrvaldada esile kerkivaid kaubandustõkkeid.

ELi hallatav turulepääsu andmebaas – tasuta interaktiivne teenus – pakub teavet tingimuste kohta EList väljaspool asuvates riikides. See hõlmab sektoripõhiseid kaubandustõkkeid, impordiga seotud tolliformaalsusi, statistilisi andmebaase ning erinevaid uuringuid.

Kaubanduse kaitsemeetmed

Kaubandusläbirääkimised võivad aidata ette valmistada tulevast majanduslikku heaolu, kuid sama oluline on tagada kehtivate õiguste ja eeskirjade täitmine ning jõustamine. Vastasel juhul võib see kahjustada liidu suutlikkust konkureerida rahvusvahelisel tasandil, seades ohtu töökohad liidus endas.

Komisjon peab eriti oluliseks nõuetekohast jõustamist. Ta jälgib hoolikalt oma kaubanduspartnerite käitumist, et tegutseda kiiresti juhul, kui kerkivad esile diskrimineerivad ja ebaoproportsionaalsed tõkked kaubandusele (nt keerukas patentide või litsentside saamine) või tuvastatakse ebaausate tavade kasutamine.

Jõustamiseni võidakse jõuda mitmeti: diplomaatiliste ja poliitiliste kontaktide, läbirääkimiste, regulatiivse koostöö ning WTO kaudu.

WTO vaidluste lahendamise menetlused on kaubandusalaste erimeelsuste lahendamise peamiseks foorumiks. WTO liikmed võivad esitada juhtumi, mida kooskõlas rahvusvaheliste eeskirjadega hakkab uurima eripaneel. Kui liige ei järgi soovitusi, võidakse kohaldada kaubanduskompensatsiooni või sanktsioone.

Edukas WTO juhtum Hiina vastu

Aastal 2011 oli EL võidukas WTO-le esitatud juhtumi puhul, milles ta vaidlustas Hiina poliitika kohaldada erinevaid piiranguid, eelkõige koguselisi piirmäärasid ja kõrgeid tollimakse, et tõkestada üheksa olulise tooraine (sh boksiidi, tsingi ja magneesiumi) ekspordi. Selline poliitika muutis asjaomaste toorainete maksumuse Hiina tootjate jaoks tunduvalt odavamaks, andis neile olulise konkurentsieelise ja piiras märkimisväärselt toorainete kättesaadavust väljaspool Hiinat. Võidu saavutamiseega lõppes Euroopa ettevõtjate diskrimineerimine nende toorainete kättesaadavuse osas.

Kooskõlas WTO eeskirjadega on ELil kasutada omad kaubanduse kaitsemeetmed, et tagada aus mäng konkurentsitihedas maailmas. Need on hoolikalt kavandatud selliselt, et võrdsed võimalused oleksid tagatud kõigile, vältides mis tahes proteksionistlikku kuritarvitamist.

Ebaausa konkurentsi allikateks on toetused ja dumping. Esimese puhul antakse konkreetsele sektorile riigiabi. See moonutab konkurentsi, muutes subsideeritud kaubad kunstlikult konkurentsivõimelisemaks. Teise puhul müüvad väljastpoolt ELi pärit tootjad oma kaupu ELis allpool tavapärasest müügihinda nende omamaisel turul.

Kui komisjon kahtlustab kummagi eespool nimetatud tava (toetuste või dumpingu) kasutamist või saab kaebuse väidetava konkurentsivastase tegevuse kohta, korraldab ta uurimise. Kui ta tuvastab kokkulepitud kaubanduseeskirjade rikkumise, võib EL kohaldada tasakaalustusmeetmeid, näiteks täiendavaid tollimakse, et kõrvaldada ebaõiglasel konkurentsieelised, millest asjaomased riigid lootsid kasu saada.

Kaubanduspoliitika tulevik

EL on endiselt valmis saavutama oma kaugleulatavas kaubandusalases tegevuskavas seatud eesmärged. Ta usub avatud turgudesse ning sellesse, et kaubandus on osa lahendusest majanduskriisile.

Läbirääkimiste lõpuleviimine on ka ELi individuaalsete ja piirkondlike kaubanduspartnerite huvides, sest Euroopa Liit on nende ekspordi jaoks suurim turg maailmas.

Vabakaubanduslepingute kohta on kuulda ka kriitikat. Euroopas kirjeldatakse neid mõnikord kui ELi tootjatele kahjulikke, sest odava impordiga kaasneb ebaaus konkurents. Hoopis teisest vaatenurgast süüdistatakse liitu jällegi selles, et ta püüab siseneda turgudele (eelkõige arenguriikides) ning seeläbi kaovad kohalikud töökohad. Selle kriitika puhul ei arvestata vastupidiseid tõendeid ega lepingutest tulenevat märgatavat kasu nii ELile kui ka tema partneritele.

Proteksionismivastane võitlus

See on paratamatu, et mõned näevad proteksionismi paljude varjatud probleemide lahendusena. Suurte tööstusriikide ehk G20 rühm on ametlikult lubanud mitte võtta piiravaid kaubandusmeetmeid ning kõrvaldada viivitamata need, mis võetakse kasutusele.

Reaalne olukord võib aga mõnikord olla erinev nendest sõnadest ja põhimõtetest, milles kõrgetasemelistel tippkohtumistel kokku lepatakse. Olenemata võetud lubadusest, on paljud tärkava turumajandusega riigid rohkem valmis kehtestama potentsiaalselt kaubandust moonutavaid meetmeid, et kaitsta oma turgusid rahvusvahelise konkurentsi eest.

EL jätkab võitlust proteksionismi vastu. Liidul on sarnaste proteksionistlike meetmete vastuvõtmise korral kaotada rohkem kui võita, kuna ta sõltub paljudest imporditud toodetest. Nendega seonduvate kulude suurendamine vähendaks ELi konkurentsivõimet nii Euroopa Liidu piires kui ka väljaspool, millega otseselt kaasneks Euroopa toodangu ja tööhõive langus. Kaubanduspiirangute suurendamine 10% ulatuses võib põhjustada kogurahvatulu 4% vähenemist.

Maailma juhtiva kaubanduspiirkonnana on EL väga huvitatud turgude avamisest ja selgetest õiguslikest raamistikest. Olles teadlik oma suurest vastutusest oma kodanike ja muu maailma ees, jätkab Euroopa Liit oma praeguse strateegia elluviimist ning kaitseb mitme- ja kahepoolsete lepingute abil jõuliselt avatud ning õiglast ülemaailmset kaubandussüsteemi.

Madalmaades asuv Rotterdam on üks suuremaid konteinersadamaid maailmas.

Lisateave

- ▶ **ELi kaubandus:** <http://ec.europa.eu/trade>
- ▶ **EL – Kaubanduse uudiskiri:** <http://trade.ec.europa.eu/eutn>
- ▶ **Ekspordiettevõtete abiliin:** <http://exporthelp.europa.eu>
- ▶ **Turulepääsu andmebaas:** <http://madb.europa.eu>
- ▶ **Kas Teil on küsimusi Euroopa Liidu kohta? Europe Direct saab aidata:** 00 800 6 7 8 9 10 11
<http://europedirect.europa.eu>

